

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE
HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Praha, 2017

Marek Mosnár

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

Hudební umění

Varhany

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**POSTAVENIE ORGANISTU V SPOLOČNOSTI
NA SLOVENSKU**

Marek Mosnár

Vedoucí práce: prof. Jaroslav Tůma

Oponent práce: odb.as. Pavel Černý

Datum obhajoby: 5.6.2017

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2017

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

MUSIC AND DANCE FACULTY

Music art

Organ

BACHELOR 'S THESIS

**POSITION OF ORGANIST
IN THE SLOVAKIAN SOCIETY**

Marek Mosnár

Thesis supervisor: prof. Jaroslav Tůma

Thesis opponent: odb.as. Pavel Černý

Date of defence: 5.6.2017

Academic degree gained: BcA.

Prague, 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

Postavenie organistu v spoločnosti na Slovensku

vypracoval samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Evidenční list

Uživatel stvrzuje svým podpisem, že tuto práci použil pouze ke studijním účelům a prohlašuje, že jí vždy řádně uvede mezi použitými prameny.

[illegible]

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som chcel vysloviť pod'akovanie vedúcemu práce prof. Jaroslavovi Tůmovi za cenné rady a pripomienky všetkým, ktorí mi akoukoľvek formou pomohli pri písaní bakalárskej práce.

Abstrakt

Práca a činnosť organistu má na Slovensku už niekoľko storočí dlhú tradíciu. Tak ako v minulosti i v súčasnosti je funkcia organistu naďalej dôležitá zo stránky duchovného života, ale taktiež i z pohľadu profesionálnej hudobnej činnosti. Na Slovensku sú vnímané rôzne profesie hudobného života ako sú speváci, dirigenti, klaviristi či huslisti, no hudobná profesia organistu sa za posledné roky pomaly stráca z povedomia najmä mladšej generácie. Cieľom našej bakalárskej práce je preto bližšie priblížiť činnosť slovenského organistu, jeho náplň práce vyplývajúcu z jeho povinností či už ako cirkevného hudobníka, alebo profesionálneho organového hudobníka či pedagogického pracovníka. Súčasťou našej bakalárskej práce je taktiež zmapovať situáciu spoločenského uplatnenia a postavenia organistu v slovenskej spoločnosti.

Kľúčové slová: organová hudba, organisti, Slovensko, hudobné vzdelanie

Abstract

Work and activity of organist is in Slovakia for several centuries a long tradition. As in the past also at present remains a function of organist an important site of spiritual life, but also even from the perspective of professional music business. In Slovakia are seen various professions of musical life as singers, conductors, pianists and violinists, but the music profession of organist is in recent years slowly losing the awareness of especially the younger generation. The objective of our thesis is therefore to bring more activities of the Slovak organist, his job resulting from his duties either as a church musician, a professional organ musician or a teacher. Part of our thesis is also mapping out a situation of the social enforcement and the position of organist in the Slovak society.

Keywords: organ music, organists, Slovakia, music education

Obsah

Úvod.....	9
1. Osobnosť organistu a prostriedky jeho činnosti.....	11
1.1 Organ a organová hudba.....	11
1.2 Profesionálne požiadavky na organistu.....	14
1.2.1 Všeobecné spôsobilosti.....	15
1.2.2 Odborné vedomosti.....	15
1.2.3 Odborné zručnosti.....	16
1.3 Osobnostné charakteristiky organistu.....	16
2. Vzdelávanie organistov na Slovensku.....	18
2.1 Základné umelecké školy.....	18
2.2 Konzervatóriá.....	21
2.3 Vysoké školy.....	23
3. Náplň práce pozície organistu na Slovensku.....	26
3.1 Slovenská organová činnosť v minulosti.....	26
3.2 Povinnosti a úlohy organistu v cirkevnej oblasti.....	28
3.3 Povinnosti a úlohy profesionálneho organistu v ďalších oblastiach..	32
3.3.1 Koncertná činnosť.....	32
3.3.2 Pedagogická činnosť.....	33
4. Postavenie a činnosť vybraných slovenských organistov z okresu Topoľčany.....	35
4.1 Organista bez odborného hudobného vzdelania.....	35
4.2 Organista s odborným hudobným vzdelaním.....	37
Záver.....	40
Zoznam použitej literatúry.....	42
Príloha č.1.....	43
Príloha č.2.....	45

Úvod

Profesia organistu je známa už v dávnej minulosti v súvislosti s rozvojom organovej hudby v mnohých krajinách. Samotný hudobný nástroj organ a jeho majestátny zvuk inšpiroval mnohých hudobníkov a skladateľov k organovej hudobnej činnosti. Aj v mojom prípade som vďaka mohutnému zvuku organa, ktorý som mal už od detstva možnosť počuť na nedelňých bohoslužbách, zatúžil po tom, aby som aj ja raz ako organový hudobník mohol produkovať hudbu prostredníctvom tohto kráľovského hudobného nástroja. Preto sme sa rozhodli v tejto bakalárskej práci venovať pozícii organistu na Slovensku, aby sme hlbšie nahliadli na činnosť, úlohy, povinnosti a samotné postavenie tejto profesie v krajine, kde žijem. Cieľom bakalárskej práce je teda poskytnúť analytický pohľad na pôsobenie, význam a spoločenské pôsobenie organistu nielen v cirkevnej oblasti, ale aj v ďalších oblastiach, v ktorých sa môže tento typ hudobníka uplatniť na Slovensku. To znamená, že sa budeme venovať ako organistom, ktorí sú vo svojej profesii laikmi a samoukmi a zároveň aj profesionálnym organistom, ktorí svoju činnosť vykonávajú na základe hudobného odborného vzdelania.

Bakalárska práca pozostáva zo štyroch základných kapitol. Súčasťou prvej kapitoly je oboznámenie sa s organom a organovou hudbou ako základnými prostriedkami práce organistu a taktiež osobnostnými a profesionálnymi požiadavkami, ktoré sú kladené na výkon činnosti organistu. V druhej kapitole venujeme pozornosť jednotlivým školám v slovenskom školskom systéme, ktoré odborne pripravujú budúcich organistov na ich hudobnú činnosť a poskytujú im hudobné vzdelanie. Treťou kapitolou sa snažíme priblížiť náplň práce organistov na Slovensku v cirkevnej oblasti, ale i v iných oblastiach ich profesionálnej činnosti ako je predovšetkým koncertná a pedagogická činnosť v rámci Slovenska. Tretia kapitola je zároveň obohatená aj o činnosť organistov na Slovensku v minulosti na porovnanie so súčasnými povinnosťami, kde sú súčasne uvedené aj mená najznámejších slovenských organistov, ktorí sa pričínili o rozvoj organovej hudby v slovenskom prostredí. V poslednej štvrti kapitole sme spracovali rozhovor s dvomi slovenskými organistami žijúcimi v oblasti, z ktorej pochádzam.

O problematike postavenia organistov na Slovensku sa v našej spoločnosti veľmi málo diskutuje a môžeme povedať, že v mnohých ohľadoch nie je ani dostatočné množstvo informovanosti o ich práci, činnosti a profesionálnemu rozvoju pre

budúce generácie. Preto by sme chceli touto prácou hlbšie nahliadnuť na danú hudobnú profesiu a súčasné problémy s ňou spojené na Slovensku.

1. Osobnosť organistu a prostriedky jeho činnosti

Organista je hudobníkom hrajúci na organ, ktorý sa väčšinou spomína v súvislosti s hudobnou stránkou bohoslužieb v cirkevnej oblasti. Organista je však človek, ktorý svojou hudobnou činnosťou pomáha nielen pri liturgii v cirkevných kruhoch, ale povznáša aj hudobný a kultúrny život v spoločnosti ako takej. Preto na prácu organistu sú kladené určité požiadavky vzhľadom k jeho činnosti, pretože jeho práca nie je jednoduchá a zahŕňa v sebe množstvo povinností a úloh.

1.1 Organ a organová hudba

Organ sa považuje za najstarší hudobný nástroj európskej kresťanskej duchovnej hudby. Obsahuje širokú paletu farebných možností registrácie, disponuje akustickou mohutnosťou so silným emocionálnym účinkom. Organ je nástrojom, ktorý je v cirkvi v súčasnosti chápaný ako „*tradičný hudobný nástroj, ktorého zvuk vie dodať cirkevným obradom neobyčajný lesk a mohutne povznášať mysle k Bohu a nebeským výšinám.*“¹ V dávnejšej minulosti však organ nepatril k tradičným bohoslužobným nástrojom, do tejto kategórie bol zaradený až neskôr.

Vznik a vývoj organa možno hľadať už v období staroveku. Vo vtedajšej dobe nebol známy organ v takej podobe ako ho poznáme dnes, ale mal svojich predchodcov. Prvý z nich bola takzvaná Panova píšťala, ktorá vznikla v starovekom Grécku. Tvorilo ju niekoľko menších píšťal rôznej veľkosti zviazaných, alebo zlepených vedľa seba v dolnom konci uzatvorených. Medzi ďalších predchodcov organu okrem Panovej píšťaly ďalej patril juhoázijský šeng – predchodca harmónia, starožidovský hudobný nástroj mašrokita, alebo samotné gajdy, ktoré vznikli už v dávnych kultúrach a ich vznik je spojený s vynálezom mechu.²

To, čo bolo spoločné pre všetky tieto nástroje bolo, že pre tóny mali samostatne ladené píšťaly napájané vzduchom zo spoločného zásobníka vďaka čomu mohlo zaznieť aj viac tónov naraz.

¹ Liturgický spevník I: základné pojmy liturgickej hudby, základné omšové spevy. Bratislava: Slovenská liturgická komisia, 1990. s.10

² ŠLECHTA, Milan. Dějiny varhan a varhanní hudby v Evropě : určeno pro posl. fak. hudební AMU v Praze, JAMU v Brně a VŠMU v Bratislavě, Státní pedagogické nakladatelství Praha. 1985

Za úplne prvý nástroj, ktorý sa najviac podobal organu možno považovať *hydraulos*, ktorý mal jeden rad s ôsmimi píšťalami, ktoré sa dali zapínať a vypínať. Jeho tvorcom bol Grék *Ktesibios*, ktorý zostrojil piestovú pumpu, pričom využil vodu, aby stláčala vzduch v ponorenej nádobe, ktorá mala tvar zvona, do ktorej sa poháňal vzduch prostredníctvom spomenutej piestovej pumpy. Išlo teda o takzvaný vodný organ, ktorý využíval váhu vody na stláčanie vzduchu na dosiahnutie stáleho tlaku. Neskôr sa v ranom stredoveku vyvinul pneumatický organ, ktorý miesto piestovej pumpy a vodného stĺpca využíval mechy. Pneumatický organ vznikol ako jednoduchšia alternatíva *hydraulosu*, ktorý bol komplikovaným nástrojom.

Napriek tomu, že v dnešnej dobe poznáme organ ako cirkevný hudobný nástroj, v minulosti bol využívaný najmä na svetské účely. V starovekom Ríme znel zvuk organa pri rôznych pohanských zvykoch a podujatiach, preto kresťania nepovažovali za vhodné tento nástroj používať pri svojich bohoslužbách čoho dôkazom je i nasledovný výrok: *„Podozrievanie a odmietanie organa ako nositeľa pohanských zvykov bolo celkom pochopiteľné. Keďže sa na ňom hrávalo v amfiteátroch pri krvavých súbojoch, iste znel aj pri zabíjaní kresťanov. Niet jedinej správy, že by bol organ, alebo iná inštrumentálna hudba zúčastnené pri bohoslužobných obradoch kresťanov. Ako dôstojný sprievodca bohoslužieb sa uznával iba spev.“*³

Neskôr v druhej polovici prvého tisícročia sa v Rímskej ríši organ prestal používať následkom vpádu nepriateľov ríše, ktorí zničili jej materiálnu i duchovnú kultúru. Vo Východorímskej ríši - Byzancii však dejiny organa pokračovali ďalej bez prerušenia. Organ sa tu stal dôležitým nástrojom na cisárskom dvore ako prostriedok vyzdvihnutia vladárskej slávy a dvorného ceremoniálu. Organ, ktorý už mal pestrejšie zvukové schopnosti sa stal nástrojom, ktorý bol predurčený na zvýraznenie symboliky slávnosti, bohatstva, nádhery a majestátnosti čoho dôkazom bol aj vizuálny vzhľad organa ozdobený zlatom, striebrom a drahokamami. Práve v Byzancii dostal tento hudobný nástroj pomenovanie *organon* – organ tak, ako ho dnes poznáme. Z Grécka sa organ a jeho hudba rozšírila do Orientu v Sýrii, Damasku, Malej Ázii a Číny. Nakoniec sa cez Byzanciu dostalo povedomie o organe aj do západnej časti sveta, kde k jeho objaveniu došlo v roku 757 na dvore Pipina Krátkeho v Compiégne, kde spĺňal podobnú úlohu ako v Byzancii slúžiť na oslavu a veľkoleposť kráľovstva. Medzi prvých organárov v Európe patrili mnísi, pričom v kláštoroch vznikali prvé organárske

³ KLINDA, Ferdinand. *Organ v kultúre dvoch tisícročí*. Bratislava: Hudobné centrum, 2000. s.17

dielne čoho dôkazom je i skutočnosť, že Pipinov vnuk – Ľudovít Pobožný si o pár rokov dal do paláca zavolať istého mnícha z Benátok presláveného ako organára, aby mu postavil organ na grécky spôsob. Informácie o organoch sa postupne dostali opäť do Ríma k pápežovi. Postupne sa organ začal využívať aj v kostoloch a chrámoch. Ako však uvádza autor Klinda (2000) dodnes nie je známe, kedy došlo k objaveniu organu v kostoloch a jeho prvotným zámerom bolo iba podporiť spev v kostole. Neskôr však v 14. storočí sa stal organ oficiálnym bohoslužobným hudobným nástrojom.

Renesančný organ reprezentuje súbor nových vlastností a vyšší stupeň technickej vyspelosti organa, ktorý sa prejavuje v nasledovných technických výdobytkoch:

- samostatné používanie jednotlivých radov píšťal,
- vynájdenie menzúr a opustenie strnulej menzúry,
- zostava viacerých manuálov,
- konštrukcia pedálovej klaviatúry,
- vynájdenie hriadeľovej – rozvodnej dosky.

Neskôr, v období baroka, získava organová hudba vysokú umeleckú úroveň, o čom svedčia aj mnohé osobnosti významných organových skladateľov a interpretov. Začali vznikať nové, dosiaľ nepoznané formy ako bola *toccata*, *fúga*, *prelúdium*, *fantázia* a podobne. Liturgia v chrámoch sa už nevyznačovala iba posvätným tichom, ale jej súčasťou sa stala aj organová hudba, ktorá do liturgie čoraz viac prenikala. Okrem toho sa od 18. storočia začínajú dostávať do popredia aj organové koncerty a práve chrámy boli najlepším miestom na ich realizáciu.⁴

Keďže sa organ stal hlavným hudobným nástrojom pri bohoslužbách, tak i hudba, ktorá sa ním produkuje sa najčastejšie označuje ako duchovná hudba. Duchovná hudba sa objavuje pri liturgických sláveniach, teda pri bohoslužbách. *Liturgický spevník (1990)* tento typ duchovnej hudby preto nazýva *liturgickou hudbou* a v prípade duchovnej hudby, ktorá sa realizuje počas rozličných pobožností, neliturgických neverejných cirkevne schválených formách Božieho kultu, hovorí spevník o takzvanej *hudbe a speve pri pobožnostiach*. Okrem toho sa tu spomína aj pojem *musica sacra*, ktorý sa označuje aj ako Bohu zasvätená hudba. V duchovnej hudbe sa stretávame s jej dvomi základnými podobami a to spevom a hrou na hudobný nástroj. V rámci liturgie sa uskutočňuje najmä spoločný spev, ktorý sa chápe aj ako forma spoločnej modlitby pre jeho

⁴ KLINDA, Ferdinand. *Organ v kultúre dvoch tisícročí*. Bratislava: Hudobné centrum, 2000. s. 30

spoločenskú povahu v liturgii. Okrem spoločného spevu veriacich spieva na bohoslužbách aj jednotlivec – sólista, kňaz. Na druhej strane sú žalmista a organista, laici, ktorí svoj spev a spev veriacich sprevádzajú hrou na organe. Tu sa už dostávame k druhej podobe duchovnej hudby, ktorou je hra na hudobný nástroj, a to konkrétne sólová organová hra, či hra iných hudobných nástrojov. Inštrumentálna hudba sa môže využiť počas liturgie na začiatku omše pred príchodom kňaza k oltáru, pri príprave obetných darov, počas svätého prijímania a na zakončenie liturgie. Nie je vhodná v pôstnom období, advente, vo svätom trojdní a počas svätých omší za zomrelých. Inštrumentálna hudba dodáva liturgii slávnostnejší charakter alebo môže podporovať rozjímanie veriacich.⁵ Okrem liturgickej hudby hra na organe produkuje i ďalšie hudobné formy ako *toccata*, *fúga*, *prelúdium*, *fantázia*, ktoré sú súčasťou organových koncertov v chrámoch.

1.2 Profesionálne požiadavky na organistu

Každá profesia si vyžaduje na výkon svojej činnosti určité odborné – profesionálne požiadavky, aby kvalita vykonávanej práce dosahovala čo najlepšiu úroveň danej profesie. V hudobných profesiách sú dôležité najmä hudobné vedomosti a zručnosti ako profesionálne požiadavky. Na Slovensku pôsobia v pozícii organistu prítomného na bohoslužbách okrem odborne pripravených cirkevných hudobníkov aj laici, ktorých odborné zručnosti sú do istej miery limitované. V každom prípade jednou zo základných zručnostných podmienok, ktoré musia spĺňať organisti – laici je schopnosť hry na klávesovom hudobnom nástroji, v našom prípade na organe, ovládanie spevu liturgických piesní a textov, mal by mať základy z hudobnej náuky ako je čítanie a hranie podľa notového zápisu, základy improvizačných schopností, ovládanie zásad spájania jednotlivých registrov organa, mať vedomosti a prehľad o obsahu a správnom používaní liturgických spevov a piesní k príslušnému liturgickému obdobiu či sviatku a taktiež organizačné schopnosti a práca s ľuďmi v prípade vedenia zboru. V neposlednom rade je veľmi dôležitý záujem o hru na organe, sústavná a zodpovedná príprava na liturgiu a neustále zdokonaľovanie svojich vedomostí a zručností, ktoré si vyžaduje funkcia organistu ako cirkevného hudobníka. V prípade organistu – profesionálneho hudobníka sa profesionálne požiadavky rozširujú na viaceré oblasti vyplývajúce z jeho odbornej umeleckej prípravy na

⁵ *Liturgický spevník I: základné pojmy liturgickej hudby, základné omšové spevy*. Bratislava: Slovenská liturgická komisia, 1990. s.11

príslušnom stupni štúdia v jednotlivých školách, ktorých sústave na Slovensku sa budeme bližšie venovať v tretej kapitole. Podľa Národnej sústavy povolání na Slovensku, kde je uvedené i povolanie profesionálneho organistu, známeho aj pod názvom *cirkevný hudobník, kantor, regenschori*, je možné profesionálne požiadavky na toto povolanie rozdeliť do troch okruhov kompetencií:

1.2.1 Všeobecné spôsobilosti

Súčasťou všeobecných spôsobilostí sú činnosti na najvyššej úrovni, kam sa zaraďuje manuálna zručnosť, tvorivosť a kreativita v hudobnej tvorbe, flexibilita, pružnosť v myslení, improvizčné schopnosti a samotný umelecký talent. Okrem toho by mal byť organista schopný analyzovať a riešiť problémy, vedieť správne motivovať ľudí a mať zručnosti v oblasti ich vedenia. V oblasti pokročilej úrovne by sa mal neustále snažiť o svoj osobnostný rozvoj, mal by mať kultivovaný slovný prejav a schopnosť vyjadrovať sa. V rámci pokročilej úrovne by mal organista byť schopný tímovej práce, mal by si vedieť správne naplánovať činnosti a organizovať svoju prácu a taktiež mať určitú samostatnosť v realizácii činností a riešení problémov. Do tejto kategórie patrí aj práca s počítačom a komunikácia v cudzom jazyku, ktoré sú v súčasnosti jednými zo žiaducich schopností vo väčšine povolání.

1.2.2 Odborné vedomosti

Súčasťou profesionálnej výbavy organistu sú odborné vedomosti, ktoré môže získať počas štúdia na konzervatóriu či vysokej škole muzických umení, poprípade vlastným samoštúdiom. Patria sem vedomosti z oblasti cirkevnej hudobnej literatúry, cirkevnej liturgie, teoreticko-praktických problémov interpretácie. Organista by mal mať taktiež odborné vedomosti z oblasti hudobnej histórie, kde by sa mal vedieť orientovať v dejinách hudby a jej historických súvislostiach a samozrejmosťou sú teoretické vedomosti hudby, kde by mal ako hudobník poznať noty, posuvky, kľúče, metriku, rytmiku, dynamiku, stupnice, príbuznosť tónin, intervaly, transpozíciu melódií a podobne. Medzi teoretické poznatky u profesionálne pripraveného organistu zaraďujeme taktiež vedomosti z teórie a techniky spevu a dirigovania, zo základov manažmentu a ovládanie tvorivých postupov a metód pri interpretácii hudobných diel organovej a klavírnej literatúry.

1.2.3 Odborné zručnosti

Odborné zručnosti sa vzťahujú k manuálnym činnostiam spojených s hrou na organe. Ide o samotnú hru na organ, individuálna príprava a naštudovanie skladieb, voľba adekvátneho interpretačného prístupu, dirigovanie hudobných diel určených pre zbory či sólová spevácka interpretácia príslušného žánru.⁶

1.3 Osobnostné charakteristiky organistu

Výsledok práce mnohých funkcií a profesií v nemalej miere závisí nielen od profesionálnej prípravy, ale taktiež aj od osobnostných dispozícií a vlastností, ktoré daný človek v sebe má. Podobne je to i v prípade organistu, ktorý bez ohľadu na to, či vykonáva svoju funkciu ako laik, alebo ako profesionálny hráč, musí mať k výkonu svojej činnosti vlastnosti, ktoré budú podporovať kvalitu jeho práce ako je zodpovednosť, pozitívny prístup k práci, ochota a pomoc, venovanie svojho času organovej činnosti, snaha o dobré vzťahy s cirkevnými predstavenými, pokora a ústretovosť, iniciatíva a snaha o neustále zlepšovanie svojej činnosti. Autorka Dzemjanová v súvislosti s profesionálnym organistom sa zmieňuje o niektorých konkrétnych osobitostiach. Jednou z nich je sebakontrola ako po fyzickej, tak po psychickej stránke. V oblasti fyzickej sebakontroly ide o odstraňovanie svalového napätia a kŕčovitosti, čo by mohlo brániť hre na organ. No veľmi dôležitá je i psychická sebakontrola prejavujúca sa nielen v podobe kontroly výrazových prostriedkov, ale taktiež ako forma sebakritickosti k vlastnej práci, aby sa organista snažil neustále vylepšovať svoju hru a pracovať na detailoch. Túto sebakritiku možno chápať ako určitú prevenciu pred márnomyseľnosťou, ktorá by hráčovi bránila prijať kritiku a naopak prijímať neopodstatnené lichôtky, s ktorými sa uspokojí a nesnaží sa napredovať. Okrem sebakontroly autorka spomína zvlášť aj sebaovládanie, ktorým môže organista zvládať náročné situácie a stavy ako únavu, chorobu, rozčúlenie, ktoré by mohli nepriaznivo ovplyvniť kvalitu jeho výkonu.

Ďalšou dôležitou charakteristikou je vytrvalosť, ktorou sa nenechá organista odradiť od prekážok v jeho činnosti a snaží sa byť trpezlivý a vytrvalý pri čakaní na výsledky práce, ktoré sa nedostavia hneď, ale až časom.

⁶ Národná sústava povolání - Karta zamestnania. [online]. [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: http://www.sustavapovolani.sk/karta_zamestnania-495978-

Pre každého organistu je potrebná i schopnosť koncentrácie, ktorá zvyšuje úspešnosť a produktivitu jeho práce. Dzemjanová delí koncentráciu na vonkajšiu a vnútornú. Vonkajšou koncentráciou nazýva maximálne telesné uvoľnenie a fyzickú pohodu hráča. Vnútorná koncentrácia je zameraná na myšlienky, pocity, emócie a činnosť zmyslov. Túto koncentráciu je podľa autorky potrebné rozvíjať a zdokonaľovať už od skorého veku, keď je organista ešte žiakom.

Každý človek potrebuje pre vykonávanie svojej práce určitý hnací motor, ktorý mu umožňuje napredovať a dosahovať dobré výsledky. V súvislosti s týmto hnacím motorom máme na mysli proces motivácie, ktorý by mal byť u hudobníka správne vyvinutý. Motivácia je všeobecne známa ako pohnútko, príčina, prečo nejakú činnosť vykonávame. Podľa Dzemjanovej je charakteristika motivácie v súvislosti s tvorbou hudby nasledovná: *„Primárnou hudobnou motiváciou je radosť a uspokojenie z hudobného prejavu. Vyšším vývojovým stupňom je túžba po vlastnej hudobnej tvorivosti, po vyjadrení svojho estetického názoru. Motivácia je primárny faktor na ceste za úspechom, impulzívna iskra podnecujúca šance, nápady a životné plány.“*⁷

⁷ DZEMJANOVÁ, Emília. *Metodika hry na organe*. C-PRES Košice, 2010. s.142

2. Vzdelávanie organistov na Slovensku

Odborné umelecké vzdelanie, ktoré sa poskytuje na Slovensku budúcim profesionálnym organistom sa realizuje v podobe primárneho, nižšieho sekundárneho, vyššieho sekundárneho a terciárneho vzdelávania. Odborné umelecké vedomosti a zručnosti v hre na organ môžu slovenskí organisti získať na troch typoch škôl – na základných umeleckých školách, konzervatóriách a na vysokých školách s pedagogickým, či umeleckým zameraním.

2.1 Základné umelecké školy

Základné hudobné vzdelanie pre organistov poskytujú na základné umelecké školy, ktoré sú súčasťou sústavy škôl na Slovensku. Základná umelecká škola je podľa školského zákona zadefinovaná nasledovne: „*Základná umelecká škola zabezpečuje umeleckú výchovu a vzdelávanie podľa vzdelávacieho programu odboru vzdelávania prevažne pre žiakov základnej školy. Základná umelecká škola môže organizovať aj štúdium pre deti vo veku pred plnením povinnej školskej dochádzky, žiakov stredných škôl a dospelých. Základná umelecká škola poskytuje základné umelecké vzdelanie, pripravuje na štúdium odborov vzdelávania umeleckého zamerania v stredných školách a v konzervatóriách; pripravuje aj na štúdium na vysokých školách s pedagogickým alebo umeleckým zameraním. Môžu sa tu zriaďovať hudobné, výtvarné, tanečné a literárno-dramatické odbory alebo niektoré z nich. Iné umelecké odbory môže škola zriadiť iba po súhlase ministerstva školstva.*“⁸

Základné umelecké školy na Slovensku tak poskytujú možnosť získať hudobné vzdelanie aj v oblasti hry na organ, ktorý sa dá študovať až na druhom stupni základného štúdia. Skôr ako záujemca o štúdium hry na organ začne získavať vedomosti a zručnosti na tomto type nástroja, musí najskôr absolvovať prvý stupeň základného umeleckého štúdia, ktorý je rozdelený na prvú časť I. stupňa, to znamená *primárne umelecké vzdelanie (ISCED 1 B)* a druhú časť I. stupňa, čiže *nižšie sekundárne umelecké vzdelanie (ISCED 2 B)* na klávesovom hudobnom nástroji.

V prvej časti prvého stupňa základného – primárneho umeleckého vzdelávania absolvent získava základy odborného jazyka a komunikácie v umeleckej oblasti,

⁸ Zákon 245/2008 Z. z. Školský zákon. [online]. [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: <http://www.epi.sk/zz/2008-245>

učí sa rozlišovať charakter skladieb podľa obsahu, nálady a tempa a štýlového obdobia, učí sa dbať na farebnosť tónu a dynamickej škály pri hre klavírných skladieb, rozpoznáva hudobnú formu skladby, jej štruktúru, jednotlivé časti, naučí sa zvládať interpretáciu skladieb podľa obsahového štandardu, osvojuje si schopnosť vyjadrovať sa na úrovni základnej kultúrnej gramotnosti prostredníctvom umeleckých vyjadrovacích prostriedkov študijného zamerania, v ktorom si rozvinul schopnosť tvoriť a prijímať umenie na danej úrovni stupňa ukončeného vzdelania,

Úroveň rozvinutosti kľúčových kompetencií, ktoré absolvent dosiahne na konci prvej časti primárneho umeleckého vzdelávania I. stupňa základného štúdia nie je ukončená, vytvára len základ pre následné stupne vzdelávania. Druhá časť prvého stupňa základného štúdia pre klávesové nástroje vytvára predpoklady pre základy umeleckej výchovy a vzdelávania v danom študijnom zameraní, interpretovanie zložitejších polyfónnych skladieb, systematizovanie komplexných vedomostí z hudobnej teórie, dejín hudby a ich praktické využitie v hre na klávesových nástrojoch, rozvoj kultivovaného hudobno-interpretačného prejavu, osvojenie účinných techník celoživotného učenia sa a pre rozvoj nadobudnutých spôsobilostí, rozpoznávanie druhov umenia ich hlavné nástroje a vyjadrovacie prostriedky. Absolvent druhej časti I. stupňa štúdia je schopný využívať získané teoretické i praktické poznatky, uplatniť ich pri svojej samostatnej činnosti a ďalej ich rozvíjať.⁹

Následne po absolvovaní prvého stupňa základného umeleckého štúdia na klávesovom nástroji resp. klavíri, môže absolvent nastúpiť na druhý stupeň základného štúdia v hre na organe, ktorý patrí taktiež k hudobným odborom na základných umeleckých školách. Podľa Štátneho vzdelávacieho programu pre základné umelecké školy žiak po absolvovaní II. stupňa hry na organe na základnej umeleckej škole disponuje nasledovnými vedomosťami, schopnosťami a zručnosťami organovej hry:

- Učí sa používať odbornú terminológiu týkajúcu sa študijného zamerania
- Snaží sa uplatňovať osvojené kompetencie vo svojom praktickom pôsobení
- Osvojuje si zručnosti pri práci s digitálnymi technológiami s cieľom porovnať s prihliadnutím na notový zápis rôznu technickú náročnosť a štýlovú rozdielnosť skladieb

⁹ Štátny vzdelávací program pre základné umelecké školy [online]. [cit. 2017-02-23]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/data/att/7409.pdf>

- Osvojuje si technické a výrazové problémy hry na organe a následne vie vytvoriť svoje vlastné postupy pri študovaní nových skladieb
- Učí sa samostatne a zmysluplne riešiť technické problémy študovaných skladieb (vytvoriť prstoklad, vybrať vhodnú aplikatúru, zvládnuť artikuláciu, rytmické a agogické zadelenie skladby, precízne prečítať notový zápis, zvoliť správnu registráciu, vkusne zvoliť manuálové zmeny, pochopiť formu skladby a jej obsah)
- Nadobúda vedomosti ako pripraviť a interpretovať jednoduchú improvizáciu na chorál
- Učí sa samostatnej orientácii v praktických úlohách interpretácie (technická, artikulácia, výrazová a zvuková stránka)
- Prehlbuje si teoretické a praktické kompetencie v ornamentike, registrácii a interpretácii skladieb jednotlivých štýlov a období
- Osvojuje si schopnosť samostatne naštudovať a naregistrovať jednoduché až stredne náročné diela
- Oboznamuje sa so základnými zásadami interpretácie v rozličných akustických priestoroch s prihliadnutím na správne tempo a frázovanie
- Učí sa rozpoznávať hudobné frázy v hudobnom texte a ich správne a zmysluplné stvárnenie
- Zvyšuje si kompetencie v ovládaní pokročilejšej samostatnej štýlovej analýze študovaného diela

Absolvent ukončí štúdium na základnej umeleckej škole úspešným absolvovaním záverečnej skúšky.

Základná umelecká škola organizuje okrem základného vzdelania aj prípravné štúdium (najviac 2 ročníky pre žiakov prvého stupňa základnej školy a pre nadané deti vo veku pred plnením povinnej školskej dochádzky), rozšírené štúdium, štúdium s rozšíreným počtom vyučovacích hodín, skrátené štúdium a štúdium pre dospelých. Rozšírené štúdium je určené žiakom, ktorí v základnom štúdiu preukážu mimoriadne nadanie a vynikajúce študijné výsledky. V skrátenom štúdiu sa žiaci pripravujú na štúdium na stredných školách, konzervatóriách a vysokých školách pedagogického alebo umeleckého zamerania. V tomto type štúdia sa často na Slovensku pripravujú absolventi hry na organ, kde sa snažia získať základné zručnosti a vedomosti z oblasti hry na klávesový nástroj, ktorá nadväzuje a pripravuje absolventa na neskoršie štúdium organovej hry na konzervatóriu. Štúdium pre dospelých má najviac štyri

2.2 Konzervatória

Organová hudba sa v slovenských pomeroch študuje predovšetkým na konzervatóriách, ktoré majú charakter stredného odborného a vyššieho sekundárneho vzdelávania v umeleckej rovine.

Konzervatórium poskytuje komplexné umelecké a umelecko-pedagogické vzdelanie. Pripravuje žiakov na profesionálne umelecké uplatnenie a na vyučovanie umeleckých a odborných predmetov vo vzdelávacích programoch umeleckého zamerania. Výchova a vzdelávanie v konzervatóriu sa uskutočňuje podľa šesťročného vzdelávacieho programu, v ktorom žiak po ukončení štvrtého ročníka vykoná maturitnú skúšku a po ukončení šiesteho ročníka vykoná absolventskú skúšku.

Výchova a vzdelávanie v konzervatóriu sa uskutočňuje individuálne, skupinovo, alebo kolektívne. Žiakom sa zapožičiavajú bezplatne hudobné nástroje, notový materiál, audiovizuálne nahrávky umeleckých diel, záznamová technika a ďalší výstroj a potrebný materiál na vyučovanie. Konzervatórium poskytuje nižšie stredné vzdelanie úspešným skončením štvrtého ročníka v osemročnom vzdelávacom programe, úplné stredné odborné vzdelanie úspešným vykonaním maturitnej skúšky (*ISCED 3A – vyššie sekundárne vzdelávanie*) a vyššie odborné vzdelanie (*ISCED 5B – terciárne vzdelávanie*) úspešným vykonaním absolventskej skúšky.¹¹

V súčasnosti sa na slovenských konzervatóriách môžu budúci organisti vzdelávať v dvoch možných typoch študijných odborov, a to v hudobnom odbore Hra na organe a v odbore Cirkevná hudba. Tieto odbory sa v súčasnosti dajú študovať na nasledujúcich konzervatóriách – Konzervatórium v Bratislave, Cirkevné konzervatórium v Bratislave, Súkromné konzervatórium v Nitre, Súkromné konzervatórium Dezidera Kardoša v Topoľčanoch, Konzervatórium v Žiline, Konzervatórium Jána Levoslava Bellu v Banskej Bystrici, Konzervatórium v Košiciach.

Ľudia, ktorí sa chcú venovať profesionálne hre na organ, po absolvovaní základného umeleckého vzdelania na základnej umeleckej škole v odbore hre na

¹⁰ Zákon 245/2008 Z. z. *Školský zákon*. [online]. [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: <http://www.epi.sk/zz/2008-245>

¹¹ Zákon 245/2008 Z. z. *Školský zákon*. [online]. [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: <http://www.epi.sk/zz/2008-245>

klávesovom nástroji, môžu nastúpiť po úspešnom prijatí na študijný odbor Hudba – Hra na organe. Je to hlavný odbor štúdia, ktorý pripravuje žiakov na úlohy, ktoré bude vyžadovať umelecká a pedagogická prax. Na konci každého klasifikačného obdobia vykonávajú žiaci praktickú skúšku z hry na organe pred komisiou zloženou z pedagógov oddelenia. O známke rozhoduje komisia s prihliadnutím na návrh vyučujúceho pedagóga. Obsah a rozsah skúšobnej látky určujú učebné osnovy. Výnimka je povolená žiakom pripravujúcim sa na súťaž. Po ukončení štvrtého ročníka žiaci vykonávajú praktickú maturitnú skúšku, ktorá má preukázať ich umeleckú vyspelosť a schopnosť pokračovať v pomaturitnom štúdiu. Žiaci pokračujú v súvislom vzdelávaní v piatom a šiestom ročníku, kde absolvujú výučbu na vyššej odbornej úrovni a ukončia ju v šiestom ročníku absolventským výkonom, ktorý sa riadi organizačnými smernicami konzervatória a ktorým žiak nadobúda komplexné odborné vzdelanie a umeleckú spôsobilosť v danom odbore.

V súvislom šesťročnom štúdiu získavajú žiaci na hodinách vyučovania hlavného predmetu aj rozsiahle vedomosti, schopnosti a zručnosti v umeleckej pedagogike, a to najmä metodiky a didaktiky vyučovania hry na organe. Preto sú po absolvovaní šesťročného štúdia schopní samostatne vytvárať umelecko-interpretačné výkony a vytvárať individuálne pedagogické koncepcie pre vyučovanie žiakov na základnom stupni umeleckého vzdelávania.

Medzi najdôležitejšie témy hlavného predmetu odboru Hry na organ patria nasledovné tematické celky:

- Manuálová technika
- Základné prvky prstovej techniky
- Technika artikulácie
- Technika pedálovej hry
- Súčasná hra manuálu a pedálu
- Základy artikulácie a registrácie
- Prednesové prvky organovej hry
- Technické a prednesové zvládnutie skladieb rôznych štýlových období
- Súčasťou vzdelávania

Okrem hlavného predmetu hry na organ, súčasťou vzdelávania sú taktiež všeobecno-vzdelávacie predmety, slovenský a cudzí jazyk, Hra na klavíry, Improvizácia a hra generálbasu, Základy dirigovania, Estetika umenia, Dejiny hudby, Pedagogika, Psychológia, Pedagogicko-umelecké predmety – Pedagogický seminár, Didaktika a Metodika hlavného odboru štúdia Hra na organe, Umelecko-

teoretické predmety: Hudobno–teoretická analýza skladieb, Náuka o hudobných nástrojoch, Náuka o kontrapunkte, Náuka o harmónii, Hudobné formy a analýza skladieb, Kompozičné techniky hudby 20. storočia, Umelecká prax, Prax v organovom sprievode, Zborový spev, náuka o organe, Pedagogicko-umelecká prax.¹²

Okrem odboru Hra na organ, kde je dominantnou najmä hra na tomto hudobnom nástroji, je možné študovať organovú hudbu na konzervatóriách aj v rámci študijného odboru Cirkevná hudba, kde už hra na organe nie je hlavným, ale sprievodným predmetom študijného odboru. V rámci tohto odboru je možné absolvovať podobné predmety ako pri odbore Hra na organe, ale taktiež absolventi cirkevnej hudby majú i ďalšie predmety ako je samozrejme Hra na organe ako na liturgickom type nástroja, Hra na klavíri, Dirigovanie zboru, Hlasová výchova, Didaktika a Metodika odboru štúdia Cirkevná hudba, Zborový spev, Gregoriánsky chorál, Hra liturgickej a obradnej hudby, Náuka o organe a podobne. Absolventi odboru Cirkevná hudba sa pripravujú na profesionálnu činnosť v cirkevnej oblasti pri bohoslužbách či iných liturgických a cirkevných podujatiach.

2.3 Vysoké školy

Najvyššie vzdelanie v organovej hudbe môžu organisti na Slovensku získať na Vysokej škole múzických umení v Bratislave, prípadne na Katolíckej univerzite v Ružomberku, ktoré môžu absolvovať po skončení štúdia na konzervatóriu.

Organová hudba na Vysokej škole múzických umení sa študuje na Hudobnej a tanečnej fakulte na Katedre klávesových nástrojov a cirkevnej hudby v študijnom programe *klávesové nástroje – Hra na organe*, alebo v študijnom programe *Cirkevná hudba*. Obidva študijné odbory je možné študovať na bakalárskom i magisterskom stupni štúdia a následne aj v rámci doktorantského štúdia.

V študijnom programe hra na organe sa na bakalárskom stupni štúdia absolvent orientuje v profesionálnych kritériách hry na organ, je nasmerovaný k interpretačnej pohotovosti, uplatní sa najmä ako komorný hráč, organizátor a po absolvovaní predmetov pedagogickej špecializácie pedagóg na nižšom stupni

¹² Štátny vzdelávací program pre konzervatória [online]. [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: <http://www9.siov.sk/statny-vzdelavaci-program-pre-konzervatoria/28908s>

hudobného školstva. Zároveň je tento stupeň prípravou na magisterský stupeň koncertného organistu.

Bakalársky stupeň v študijnom programe *Cirkevná hudba* sa orientuje na uplatnenie absolventa ako praktického interpreta a dirigenta pri liturgiách, na ovládanie úloh hudby v procese stvárnenia liturgie, historicko-hudobno teoretických kontextov vývoja spoločnosti a cirkvi. Zároveň sa po absolvovaní bakalárskeho stupňa štúdia môže uplatniť ako organizátor cirkevného hudobného života

V magisterskom stupni štúdia v študijnom programe *Hra na organ* sa z absolventa stáva vyspelý koncertný organista, ktorý získa prehľad o všetkých štýlových a historicko-estetických problémoch v organovej interpretácii. Môže sa zároveň uplatniť ako sólista i komorný partner.

Magister v zameraní *Cirkevná hudba* je profesionálne vyškolený organista s veľmi kvalitným prehľadom o historických a kvalitatívnych súvislostiach pri praktizovaní liturgií. Je vzdelaný v teoretických kritériách rovnako ako v hudobno-interpretáčnej oblasti. Uplatní sa ako významný organizátor cirkevného hudobného života.

Doktorandský študijný program sa zameriava na rozvíjanie samostatnej tvorivej umeleckej činnosti. Absolvent je umeleckou osobnosťou, ktorá prináša vlastné riešenia problémov v oblasti hudobnej interpretácie, umelecky tvorí a prináša nové podnety v hudobnom umení, vzdelávaní a výskume. Je schopný naštudovať a koncertne uviesť diela vrcholnej interpretačnej náročnosti. Uplatní sa v najnáročnejších formách umeleckej činnosti v medzinárodnom kontexte ako koncertný umelec, sólista a komorný hráč v profesionálnych hudobných telesách a súboroch. Sústavne sleduje a reaguje na najnovšie trendy vo svojom odbore. Pedagogicky môže pôsobiť ako vysokoškolský učiteľ hudobného umenia.¹³

Na Katolíckej univerzite v Ružomberku je možnosť študovať organú hru na Pedagogickej fakulte, Katedre cirkevnej hudby v bakalárskom a magisterskom štúdiu.

Na základe prehľadu o možnostiach štúdia organistov na Slovensku je zrejmé, že táto umelecká pozícia má svoje miesto v obsahu študijných odborov a programov slovenského školského systému. Čo je však z nášho pohľadu problematické

¹³ Profil absolventa – Hudobná a tanečná fakulta. *Hudobná a tanečná fakulta – Vysoká škola múzických umení v Bratislave* [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: <http://htf.vsmu.sk/katedry-a-oddelenia/katedra-klavesovych-nastrojov-a-cirkevnej-hudby/profil-absolventa/>

v tomto smere, je to, že o organovú hudbu je podľa určitých štatistík v súčasnosti oveľa menší záujem ako v minulých rokoch, preto pedagógovia organovej hudby nemajú príliš veľa študentov na tento odbor, či už ide o hru na organ, alebo o odbor Cirkevná hudba.

3. Náplň práce pozície organistu na Slovensku

Pojem organista sa často skloňuje v súvislosti s duchovnou chrámovou hudbou. Samotná činnosť organistu nespočíva iba v hre na tento mohutný hudobný nástroj, akým je organ, ale do náplne jeho práce patrí i mnoho ďalších činností, ktoré musí pri svojej práci brať do úvahy. V nasledujúcich kapitolách sa budeme venovať činnosti slovenského organistu ako laika tak i profesionála jednak v cirkevnej oblasti, ale zároveň uvedieme prehľad aj o činnostiach, ktoré sú dôležitou súčasťou práce najmä slovenského profesionálneho organistu.

3.1 Slovenská organová činnosť v minulosti

Práca organistu spočíva nielen v hudobnom sprievode liturgie, ale aj v rozvíjaní aj hudobného a kultúrneho života.

V minulosti sa v oblasti duchovného života hre na organ venovali iba duchovné osoby ako boli kňazi, rehoľníci. Neskôr sa organistami stali aj laici, ktorí úzko spolupracovali s kňazmi. Hráči na organe sa v minulosti označovali rôznymi pomenovaniami. Hovorilo sa im *organista*, *organarius*, *moderator*, *organorum*, *organator*, *sonator*, *pulsator*, alebo *artifex*.

Organistov zamestnávala cirkev, mesto alebo šľachtici. Okrem toho, že dostávali plat boli odmeňovaní aj v podobe služobného bytu alebo domu. Väčšina organistov vtedy vykonávala okrem tejto funkcie aj ďalšie, ako bola napríklad práca zvonára, učiteľa, mestského kronikára, pisára a podobne. ¹⁴

Na Slovensku bol vývoj funkcie organistu veľmi podobný ako v niektorých ďalších krajinách. Prvý krát sa v súvislosti s prítomnosťou organu na našom území pojednáva v roku 1367, kedy istý organár zo Sibine vyhotovil organ pre kláštorň chrám v obci Leleš v okrese Trebišov. Neskôr v roku 1429 bol postavený organ v Prešove majstrom Jánom. ¹⁵

Ako vo svete, tak i na Slovensku sa činnosť organistov neobmedzovala iba na cirkevné účely, ale taktiež svetskí hodnostári si zaobstarávali tento hudobný nástroj vo svojich budovách, a tým sa hudobná činnosť organistov rozširovala aj o tieto možnosti. Existovali tak organisti, ktorí sa mohli venovať iba výlučne hre na organ. Išlo o tých, ktorí okrem pôsobenia v chrámoch, hrávali aj na kráľovských dvoroch alebo u biskupov v kostoloch bohatých miest. Keďže už

¹⁴ KLINDA, Ferdinand. 2000. *Organ v kultúre dvoch tisícročí*. Bratislava: Hudobné centrum, 2000. s.26

¹⁵ GERGELYI, Otmar; WURM, Karol. *Historické organy na Slovensku* : OPUS Bratislava, 1982.

vtedy existoval *prenosný organ - portatív*, organisti mohli hrať aj na rozličných slávnostných sprievodoch, procesiách, divadelných hrách, či pri stolovaní bohatých vrstiev.¹⁶

Okrem hry na organ sa mnohí organisti venovali v minulosti aj samotnej organárskej činnosti. K najvýznamnejšej oblasti organárstva boli práve banské mestá, kde je ako jeden z najslávnejších majstrov 16. storočia spomenutý *Matej Burian*, ktorý bol súčasne mestským organistom v Kremnici. Bol to veľmi skúsenejší umelec, ktorý sa venoval problému mechanickej reprodukcie skladieb na klávesových nástrojoch.¹⁷

V 17. storočí sa taktiež rozmáhala organová činnosť o čom svedčia až dodnes zachované organy, alebo niektoré ich časti. Ide o napr. o Hummelov organ v Levoči v kostole sv. Jakuba, kde sa zachovala hlavná skriňa a pozitív, alebo organy na Spiši. Zo 17. storočia taktiež pochádzajú aj prvé zapísané skladby pre organ. Organisti vykonávajúci svoju činnosť v oblasti liturgie bohoslužieb hrali nielen na organy v katolíckych chrámoch, ale taktiež aj v protestantských kostoloch. Hrou na organe organisti nesprevádzali iba liturgiu, ale aj čas v chrámoch, ktorý bol potrebný vyplniť hudbou. Od organistov sa vyžadovala najmä improvizácia zručnosť. Slovenskí organisti sa tak venovali popri liturgických povinnostiach aj úžitkovej, najmä vokálnej tvorbe pre kostolné účely. O tom, že záujem o organovú hru a rozvoj hudobnej zručnosti na tomto nástroji bol naozaj veľký a hlboký svedčí nasledovný výrok: „*Organisticko-kantorské miesta pri všetkých významnejších, aj farských kostoloch v dávnejšej minulosti, svojím materiálnym zabezpečením vytvárali podmienky aj patričnú motiváciu pre činnosť kvalifikovaných hudobníkov.*“¹⁸

Hráčmi na organe, hlavne vo veľkých mestách, boli jednak ľudia, ktorí sa dokonale vyznali hre na tomto hudobnom nástroji a zároveň okrem hudobného sprevádzania liturgie realizovali aj organové koncerty rozmáhajúce sa najmä od 18. storočia, no na druhej strane na organe častokrát hrali aj ľudia, ktorí nepoznali noty a hrali tak, ako najlepšie vedeli. Bolo to najmä v čase hospodárskeho úpadku v 18. storočí, kedy nebolo možné v mnohých prípadoch platiť erudovaného organistu. Situáciu sa nakoniec podarilo zlepšiť v 20. storočí, kedy vďaka pápežovi Piovi X. bolo umožnené vzdelávanie organistov na vysokých školách múzických umení. Tak sa nakoniec organisti stali nielen hráčmi na

¹⁶ KLINDA, Ferdinand. 2000. *Organ v kultúre dvoch tisícročí*. Bratislava: Hudobné centrum, 2000. s.26

¹⁷ GERGELYI, Otmar; WURM, Karol. *Historické organy na Slovensku* : OPUS Bratislava, 1982.

¹⁸ KLINDA, Ferdinand. 2000. *Organ v kultúre dvoch tisícročí*. Bratislava: Hudobné centrum, 2000. s.175

organe, ale aj učiteľmi a kantormi. Všetko však nakoniec pozastavil v roku 1950 totalitný systém, ktorý zakazoval učiteľom nielen v kostoloch hrať, ale aj navštevovať ich. Po páde železnej opony sa však opäť otvorili možnosti vzdelávania organistov a hre na organe v kostoloch.¹⁹

Medzi najvýznamnejšie osobnosti organistov na Slovensku patrilo niekoľko významných hudobných umelcov. Spomedzi nich spomenieme niektorých ako napríklad Samuel Marckfelner (1621-1674), Ján Zarevutius (1645-1699), Anton Zimmermann (1761-1781), Ján Levoslav Bella (1843-1936), Mikuláš Moyzes (1872-1943), Viliam Figuš-Bystrý (1875-1937), Mikuláš Schneider-Trnavský (1881-1958), Jozef Rosinský (1897-1973), Ladislav Stanček (1898-1979), Alexander Albrecht (1885-1958). Medzi novodobých organových hráčov a skladateľov na Slovensku zaraďujeme Štefana Németh-Šamorínskeho (1896-1975), Jána Zimmera (1926-1993), Jozefa Grešáka (1907-1987) a Andreja Očenáša (1911-1995). V súčasnosti pôsobia ako významní predstavitelia organovej hudby na Slovensku Ferdinand Klinda, Ján Vladimír Michalko, Imrich Szabó, Zuzana Ferfenčíková, Monika Melcová, Marek Vrabel, Bernadetta Šuňavská a ďalší. Mnohí z nich sú súčasne pedagógmi hry na organ a cirkevnej hudby na Vysokej škole múzických umení, alebo pôsobia v zahraničí.

3.2 Povinnosti a úlohy organistu v cirkevnej oblasti

Postavenie organistu v cirkevnej oblasti prináša so sebou rozličné úlohy a povinnosti. Cirkevná oblasť je miestom pôsobenia nielen pre profesionálnych organistov, ale aj pre organistov laikov či samoukov, ktorí sa nachádzajú najmä v mnohých farnostiach katolíckej a evanjelickej cirkvi na Slovensku.

Prvoradou úlohou slovenského cirkevného organistu je hudobná činnosť sprevádzajúca cirkevné udalosti, sviatky či iné činnosti týkajúce sa cirkevného života. Ide predovšetkým o hru na organe alebo o spev na bohoslužbách a ďalších cirkevných príležitostiach. Cirkevný organista musí mať preto veľmi dobre naštudovanú liturgiu, jednotlivé liturgické obdobia, musí poznať žalmy, liturgické piesne bez ohľadu na to, či ide o profesionálneho organistu, alebo o organistu laika.

Okrem toho, že organista svojou hrou na organe a spevom sprevádza spev ľudu na bohoslužbách a hudobne im dodáva vážnosť a slávnostný charakter, túto

¹⁹ *Liturgický spevník I: základné pojmy liturgickej hudby, základné omšové spevy*. Bratislava: Slovenská liturgická komisia, 1990. s.17

hudobnú činnosť môže vykonávať aj vo forme práce s chrámovým zborom, pokiaľ ho má k dispozícii. V mnohých slovenských mestách, ale i v dedinách existujú takzvané chrámové či farské zbory, ktoré zväčša zakladajú organisti, hudobne ich vedú a spoločne s nimi naštudujú a nacvičia rôzne piesne a skladby, ktoré sú určené pre jednotlivé cirkevné udalosti a sviatky. Môže ísť o čisto spevácke zbory, alebo aj zbory s hudobným orchestrom. Úlohou organistu je tieto zbory hudobne viesť, sprevádzať ich spev hrou na organe, alebo ich viesť počas spevu ako dirigent, kde môže profesionálny organista uplatniť svoje vedomosti a zručnosti z predmetu dirigovania, ktoré nadobudol počas štúdia na konzervatóriu.

Úlohy a povinnosti organistov sa môžu v niektorých typoch cirkví líšiť. Na Slovensku sa činnosť cirkevného organistu najviac uplatňuje v katolíckej a evanjelickej cirkvi. Vzhľadom k tomu, že na Slovensku je najpočetnejšia práve katolícka cirkev, predstavíme následne najdôležitejšie povinnosti a úlohy organistov práve v katolíckej cirkvi v súvislosti s jej najvýznamnejšími udalosťami.

V katolíckej cirkvi sú pre organistu najnáročnejšie práve dve obdobia, a to Vianoce a Veľká noc, kedy sa na organistu kladie najviac povinností z hľadiska hudobnej činnosti. Pred Vianocami, v adventnom období, sa organista aktívne zapája do ranných svätých omší, ktoré sa nazývajú *roráty*. Ide o ranné sväté omše, ktoré začínajú o šiestej hodine ráno každý pracovný deň pred Vianocami. Organista na začiatku rorátov hrá na organe a spieva spolu s veriacimi modlitbu Anjel Pána a po nej zaznieva liturgický spev „*Rorate caeli desuper*“, ktorý je akoby symbolikou očakávania príchodu Ježiša Krista. Začiatkové slová liturgickej piesne pochádzajú z úvodu verša slov proroka Izaiáša.

Jednou z povinností organistu v predvianočnom období patrí aj naštudovanie a nácvik vianočných piesní a kolied spoločne s chrámovým zborom.

Počas samotných vianočných sviatkov je úlohou organistu sprevádzať hrou na organe a svojím spevom vianočné sväté omše. Organista hrá a spieva na polnočnej svätej omši na Štedrý deň, ktorou sa začínajú vianočné sviatky. Počas vianočných sviatkov spievajú na bohoslužbách organisti spoločne so zborom vianočné piesne, ktoré si spoločne v predvianočnom období naštudovali a nacvičili.

Počas štyridsaťdňového pôstneho obdobia sa organista okrem pravidelných bohoslužieb zúčastňuje aj na pobožnostiach Krížovej cesty, každú pôstnu nedeľu a piatky.

Najdôležitejším liturgickým obdobím pre činnosť organistu vo farnostiach je veľkonočné obdobie. Organista sa musí na tieto sviatky obzvlášť pripraviť, pretože liturgia veľkonočného trojdnia je zložitá, náročná a obsiahla. Podobne ako na Vianoce aj pred Veľkou nocou musí organista naštudovať a nacvičiť s chrámovým zborom piesne určené tentokrát pre veľkonočné sviatky, ktoré budú spievať počas nich. Spievajú sa rôzne spevy, žalmy, pašie, ale hrajú sa i slávnostné prelúdiá na oslavu Pánovho zmŕtvychvstania. Pašie spievajú buď organisti farnosti, alebo organisti spoločne so zborom, ktorý vedú. Pašie sa spievajú na Kvetnú nedeľu a na Veľký piatok.

Činnosť organistu je dôležitá aj počas ďalších cirkevných sviatkov a slávností, ktoré sa v katolíckej cirkvi konajú a slávia a ktoré sú uvedené v liturgickom kalendári. Hrou slávnostných prelúdií dodáva svätým omšiam na tieto sviatky slávnostnejší charakter. Okrem sviatkov sa týmto spôsobom slávia aj výnimočné slávnosti vo farnostiach, ako sú hodové slávnosti, primičné slávnosti, vysviacky a výročné slávnosti kostolov, alebo slávenie prvého svätého prijímania a birmovky. Počas týchto sviatkov a slávností spievajú organisti v mnohých prípadoch spoločne s chrámovými zbormi, ktoré fungujú v mnohých farnostiach v mestách i na dedinách.

Povinnosťou organistu je aj hra a spev pri pohrebných, zádušných svätých omšiach a následne pohrebných obradoch na cintorínoch vo farnosti, kde spieva spevy a antifóny určené k týmto obradom. Môže tu spievať sám bez sprievodu, alebo so sprievodom dychovej či inej hudby.

Okrem svätých omší sa činnosť organistu prejavuje aj v rôznych pobožnostiach ako sú svadobné obrady, nedeľné litánie, výstava a poklona Oltárnej Sviatosti v prvé piatky, fatimské soboty či iné mariánske sviatky a pobožnosti. Okrem toho ide o ďalšie pobožnosti, ktoré sme už vyššie spomínali počas Veľkej noci, pôstu, adventu alebo Vianoc. Organista na týchto pobožnostiach hrou na organe a spevom sprevádza spev a odpovede ľudu.

Do kompetencií organistu patria taktiež nácviky rozličných nových nápevov a ich zavádzanie do praxe z liturgického spevníka, alebo nácviky nových prelúdií, či skúšanie piesní s chrámovým spevokolom.

Práca organistu v cirkevnej oblasti je naozaj veľmi široká, pestrá a zodpovedná. Napriek tomu, že v minulosti vykonávali veľa ďalších funkcií a činností, ktoré už dnes nie sú v ich kompetenciách, musíme konštatovať, že i súčasná činnosť organistov je veľmi rozsiahla a náročná. Určite nejde o jednoduchú činnosť, pretože práca organistu si tak, ako kedysi, aj dnes vyžaduje osobnú disciplínu,

zodpovednú prípravu, trpezlivosť, neustále hudobné vzdelávanie sa, zodpovedný prístup a ochotu byť k dispozícii farnosti častokrát aj na úkor svojho voľného času.

Samotné postavenie profesie cirkevného organistu na Slovensku je však trochu problematické vzhľadom k tomu, že tu vzniká určitý paradox v tom, že táto profesia je síce na jednej strane legislatívne ošetrená v tom, že je zaradená do zoznamu jednotlivých profesií na Slovensku pod názvom „Cirkevný hudobník“, no na druhej strane prax nám ukazuje skutočnosť, že cirkevní organisti nevykonávajú túto činnosť na základe pracovnej zmluvy, ale skôr na základe brigádnickej činnosti, alebo vedľajšej činnosti popri svojom inom zamestnaní, ktoré však pri laických organistoch býva častokrát odlišné od cirkevnej hudby. Čo sa týka profesionálnych organistov na Slovensku, tak činnosť cirkevného hudobníka vykonávajú ako doplnkovú činnosť popri svojej hlavnej pedagogickej činnosti v umeleckej oblasti.

Bohužiaľ situácia s finančným ohodnotením profesie organistu je nastavená aktuálne na Slovensku tak, že často i profesionálni cirkevní hudobníci, organisti, ktorí túto profesiu vyštudovali a mali by sa ňou živiť, dostávajú len minimálnu odmenu za svoju tak náročnú prácu, ba dokonca sa stretávame s organistami, ktorí za túto prácu nedostávajú žiadne finančné ohodnotenie. Český organista Přemysl Kšica, ktorý vyštudoval konzervatórium a Akadémiu múzických umení v Prahe sa k tejto problematike vyjadril nasledovne: „*Slýchal jsem o takovém způsobu opakovaně jako o ideálním, s odůvodněním, že se prý jedná o „službu“. Byl jsem velmi překvapen, že takový ideál byl předkládán ještě v nedávné době mně, tedy člověku, který je varhaníkem z povolání, má se touto činností uživit, potažmo uživit ne jen sebe, ale i potencionální rodinu. Nabízí se srovnání kupříkladu z medicíny. O lékařích se často říká, že tzv. slouží, jsou v ušlechtilé službě svým pacientům. Avšak nikoho by nenapadlo požadovat, aby jim byla kvůli ještě větší ušlechtilosti jejich služby odejmuta mzda.*“²⁰

Z uvedeného vyjadrenia vyplýva, že situácia s finančným ohodnotením organistov v Čechách je dosť podobná situácii na Slovensku

Myslím, že je na predstaviteľoch štátu a cirkví v najbližšej budúcnosti, aby hľadali možnosti a riešenia, ktoré by súčasnú situáciu s ohodnotením organistu, či cirkevného hudobníka vyriešili a dali do pozície fungujúceho zamestnania, tak ako fungujú aj iné povolania.

²⁰ KŠICA, Přemysl. *Postavení chrámového varhaníka v českých zemích*. Praha, 2012, 52 s. Diplomová práca. Hudební a taneční fakulta Akademie muzických umění v Praze. Vedoucí práce Odb.as. Josef Popelka. s.40

3.3 Povinnosti a úlohy profesionálneho organistu v ďalších oblastiach

V predchádzajúcej podkapitole sme sa venovali práci slovenských organistov zameranej na cirkevnú oblasť. Ide o oblasť, kde svoju činnosť môžu vykonávať ako profesionálni, tak i laickí organisti. Náplň práce slovenského organistu však nespočíva iba v účasti na bohoslužbách, ale taktiež aj v iných oblastiach, ktoré sa týkajú predovšetkým profesionálnych organistov. Na Slovensku sa profesionálne vyštudovaný organista tak môže realizovať mimo činností v cirkevnej oblasti v dvoch základných typoch činností, a to v koncertnej a pedagogickej činnosti.

3.3.1 Koncertná činnosť

Jednou z popredných činností organistu nielen vo svete, ale aj na Slovensku patrí koncertná činnosť. Pri tejto činnosti sa organista prezentuje ako kvalitný virtuóz, hudobný umelec, ktorý vyniká technickými schopnosťami v hre na organ. Preto musia organisti pravidelne cvičiť, aby udržiavali techniku svojej hry. Na Slovensku sa konajú organové koncerty predovšetkým v kostoloch, ale taktiež aj v koncertných sálach, kde najvýznamnejšími sú budova Slovenskej filharmónie v Bratislave, alebo Dom umenia v Košiciach a v Žiline. Priestorom pre organové koncerty poskytujú aj niektoré slovenské konzervatóriá, napríklad v Bratislave, alebo v Košiciach.

Svoju koncertnú činnosť môžu slovenskí organisti prezentovať aj na niekoľkých organových festivaloch, ktoré sa konajú každoročne v čase od jari do jesene. Ide o medzinárodné festivaly na Slovensku, kde sa prezentujú domáci i zahraniční organoví interpreti a súčasne sa tu hudobne striedajú rôzne štýlové obdobia. Medzi najznámejšie organové festivaly patria *Trnavské organové dni*, *Organové koncerty pod Pyramídou*, *Medzinárodný organový festival Ivana Sokola*, *Katedrálny organový festival Bratislava*, *Medzinárodný organový festival „Slovenské historické organy“* a ďalšie.

V rámci koncertnej činnosti by mal mať organista taktiež dramaturgické schopnosti, to znamená, že by mal vedieť nielen hudobne predviesť skladby na nástroji, ale taktiež zostavovať aj programy koncertov s ohľadom na obsah, štýl, technickú náročnosť, obdobie vzniku skladieb, kde sa program zostavuje od skladieb najstaršieho obdobia až po súčasné obdobie. Na slovenských festivaloch hudobnú dramaturgiu zostavujú a prispôbujú dramaturgovia festivalov po vzájomnej dohode s hudobnými interpretmi. Samotná dramaturgia organového

koncertu závisí taktiež od tematického zamerania koncertu (vianočný či veľkonočný koncert, koncert venovaný konkrétnemu skladateľovi...), alebo od typu organa z hľadiska obdobia, z ktorého pochádza.

Keďže koncertná činnosť organistu je verejným vystupovaním a predvedením svojich hudobných schopností, je veľmi dôležité, aby organisti v tejto oblasti disponovali aj určitou psychickou odolnosťou voči tréme či záťaži, ktorá vyplýva z jeho povolania, aby negatívne neovplyvnili stres či tréma kvalitu hudobného podania skladieb na organovom koncerte.

3.3.2 Pedagogická činnosť

Hudobná činnosť profesionálnych organistov na Slovensku sa okrem produkcie organovej hudby rozširuje aj o odovzdávanie hudobných skúseností ďalším generáciám v podobe pedagogickej činnosti. Mnoho profesionálnych organistov tak zastáva na Slovensku aj pozíciu hudobných učiteľov – umeleckých pedagógov, ktorí svoju pedagogickú činnosť môžu realizovať na základných umeleckých školách, alebo na konzervatóriách po splnení kvalifikačných podmienok, ktorým sme sa venovali v predchádzajúcej kapitole, prípadne na vysokých školách.

Práca učiteľa organovej hry je veľmi rozmanitá, lebo sa sústreďuje na viacero aspektov, ktoré musia umelecký pedagógovia brať do úvahy pri svojej pedagogickej práci. Jednou z hlavných úloh a poslaním umeleckého pedagóga je pomáhať svojim žiakom nájsť svoj životný, umelecký cieľ a podieľať sa na formovaní umeleckej osobnosti žiaka i v podobe morálneho usmerňovania. Veľmi výstižne zhrnula predpoklady kvalitného učiteľa organovej hry Emília Dzemjanová nasledovne: „*Od pedagóga organovej hry sa očakáva, že bude kvalifikovaný nielen v odbore, umeleckom smere, ale i v metodicko-didaktickej a výchovno-vzdelávacej oblasti.*“²¹

Preto medzi ďalšie základné úlohy umeleckého pedagóga organovej hry patria také činnosti ako zachytenie a registrovanie jednotlivých chýb a rozlišovanie ich dôležitostí so zameraním sa na podstatné chyby, ktoré nemožno prehliadnuť. Ďalšou dôležitou úlohou je správne žiakov motivovať, prebúdzajú ich záujem o organovú hudbu a iniciovať ich k neustálemu zlepšovaniu sa v podobe systematickej práci na sebe.

²¹ DZEMJANOVÁ, Emília. *Metodika hry na organe*. C-PRES Košice. 2010. s.128

Jednou z veľmi podstatných a prvoradých úloh vyplývajúcich z pedagogickej činnosti je poskytnutie potrebných odborných a vecných informácií, vedomostí o rôznych spôsoboch interpretácie diela a naučiť žiakov, ako sa majú orientovať vo výbere diel. Preto by mal umelecký pedagóg poznať rozmanité interpretačné názory významných interpretov organovej hudby. Dôležité je, aby žiakovi poskytol priestor slobodného výberu a následného hudobného prejavu.

Ako pedagogický pracovník musí učiteľ organovej hudby byť teoreticky i prakticky pripravený na svoju výchovno-vzdelávaciu činnosť. V rámci teoretických znalostí by mal poskytnúť žiakom organovej hudby základy všeobecných teoretických vedomostí o danom hudobnom nástroji a hudobnej teórii ako takej.

V oblasti poskytnutia základných praktických hudobných vedomostí a zručností hry na organ musí učiteľ organovej hudby viesť žiakov k osvojeniu si prstovej techniky, pedálovej techniky, ktorá spočíva v orientácii žiaka na klaviatúre pedálu, v práci s ohybnosťou členku, práci so špicou a päťou chodidla pri zatláčaní klávesov a osvojenia si základných pravidiel vypracovania nohokladov. Pri postupe práce so žiakmi pedagóg organovej hudby poskytuje nielen návod na konkrétne kroky a postupy pri hre, ale zároveň i objasňuje príčiny, prečo je potrebné postupovať danými krokmi.

Tak ako každý učiteľ aj pedagóg organovej hry by mal disponovať s určitou mierou empatie k osobnosti žiaka a k jeho potrebám. Empatické schopnosti sú nevyhnutnou súčasťou práce každej profesie zameranej na výchovu a vzdelávanie.²²

Pedagogická činnosť profesionálnych organistov je na Slovensku veľmi častá, pretože predstavuje hlavnú formu práce ich hudobnej profesie, ktorá sa vykonáva na základe pracovnej zmluvy a je finančne ohodnotená. Možno tak konštatovať, že je to hlavná náplň práce slovenských profesionálnych organistov popri koncertovaní a činnosti v cirkevnej oblasti.

Na základe nadobudnutých poznatkov zo štúdia a vlastnej praktickej činnosti s organom a organovou hudbou môže na Slovensku profesionálny organista vykonávať i poradenskú činnosť pri realizácii stavieb nových organov, keďže jeho skúsenosti môžu byť cennými radami pri projektovaní a realizovaní výstavby nových organov poprípade reštaurovania historických organov.

²² DZEMJANOVÁ, Emília. *Metodika hry na organe*. C-PRES Košice. 2010. s.128

4. Postavenie a činnosť vybraných slovenských organistov z okresu Topolčany

Keďže sme v predchádzajúcich kapitolách ozrejmili pôsobenie organistu na Slovensku hlavne zo stránky všeobecných, teoretických poznatkov či praktických skúseností, rozhodli sme sa bakalársku prácu doplniť aj o názory na danú problematiku dvoch slovenských organistov pôsobiacich v prostredí, kde sa začala vyvíjať i moja hudobná organová činnosť. Ide o dvoch organistov, ktorí vykonávajú už dlhé roky túto činnosť, pričom jeden ako samouk a druhý ako profesionálne pôsobiaci organista s hudobným a pedagogickým vzdelaním. Informácie o ich činnosti a názor k postaveniu organistu na Slovensku sme získali prostredníctvom rozhovorov s nimi, ktoré uvádzame v prílohe 1. a 2..

4.1 Organista bez odborného hudobného vzdelania

Organista – Miloš Š., ktorý organovú hudbu neštudoval a ani sa jej profesionálne nevenuje a ktorého sme oslovili, vykonáva v súčasnosti svoju organovú činnosť ako laik v rímsko-katolíckom kostole v Topolčanoch viac ako 42 rokov. Ako organista získal na stretnutí organistov nitrianskej diecézy ocenenie od biskupa v podobe medaile za dlhoročnú prácu v cirkvi. Ako sme zistili, k organovej hudbe a funkcii organistu sa dostal už ako dieťa v dvanástich rokoch, keď si istý kňaz, ktorý sám vedel ako samouk hrať na organe, všimol jeho spevacke schopnosti počas miništrovania a navrhol mu, že ho bude učiť hre na organ, pokiaľ by mal záujem vykonávať činnosť organistu a odovzdá mu svoje hudobné vedomosti, ktoré sám nadobudol. Keďže Miloš Š. súhlasil, začal chodiť počas letných prázdnin na pravidelné hodiny organovej hry každý deň aj v nedeľu, k spomínanému kňazovi, ktorí sa ponúkol, že ho bude učiť a ktorí zároveň počas svojho pôsobenia vo farnosti vyformoval piatich organistov. Po osvojení si základných zručností hry na organ a naštudovaní niekoľkých liturgických piesní na jeseň toho istého roku začal hrať pri pobožnostiach. Profesionálne hudobné vzdelanie Miloš Š. nemá, získal však základy hudobnej teórie v detskej dychovej hudbe. Svoju hru na organe sa naďalej učil viac menej sám hrou podľa akordov, no neskôr sa prostredníctvom istého organistu z neďalekej dediny, ktorý mal vyštudovanú hru na klavíri začal učiť hrať od základov, ale tentokrát podľa nôt. No napriek tomu ako sám v rozhovore priznal: „*Niekedy sa aj dnes pristihnem, že tie akordy občas do hry vložím.*“ Po začiatkoch organovej hry na

pobožnostiach a pravidelnej práci na sebe v podobe zdokonaľovania svojej hudobnej činnosti v hre na organe sa postupne náplň práce Miloša Š. ako organistu začala rozmáhať až do podoby súčasnej činnosti. Stal sa organistom vo svojej rodnej dedine Kovarce, neskôr v Chrabranoch a v Nitrianskej Strede. Na týchto pôsobiskách vykonával takmer všetky činnosti spojené s prácou cirkevného organistu ako bola hra na organe počas svätých omší, pobožností, sobášov, spev a hudobný sprievod na pohreboch a práca so spevokolom. V súčasnosti je jeho pôsobiskom organovej činnosti rímsko-katolícky kostol v Topolčanoch, kde pôsobí ako pomocný organista, pričom hlavnou náplňou jeho práce je hra na svätých omšiach v týždni a v nedele a občas hudobný sprievod sobášov.

Pri porovnávaní súčasnej doby a doby, keď ako organista začínal nevidí veľké rozdiely vo svojej činnosti. Jedným z rozdielov bol ten, že v prvých rokoch svojej organovej činnosti necítil až takú veľkú zodpovednosť za svoj výkon ako dnes, keďže v súčasnosti je často sám zo seba sklamaný pri chybách, ktorých sa niekedy ako samouk dopustí. No na druhej strane cíti podporu veriacej verejnosti, ktorá si z jeho pohľadu organistu váži a túto podporu zo strany veriaceho spoločenstva cítil aj v období, keď začínal, napriek tomu, že išlo o obdobie socializmu.

Veľmi dôležitým faktorom práce organistu je podľa Miloša Š. i otázka spolupráce organistu s kňazom. Ako sa sám vyjadril citujúc text z istej publikácie: „*Ak si nemá čo povedať organista s kňazom pred svätou omšou je zle.*” Preto ako sám podotkol, vždy pred omšou sa zastaví v sakristii za kňazom, aby spoločne prebrali liturgiu. Sám má dobré skúsenosti pri spolupráci s kňazmi napriek tomu, že si uvedomuje, že mnohí kňazi majú organ niekedy na poslednom mieste vo svojich výdajoch, čo je veľká škoda.

Na otázku, čo ho ako organistu najviac zaujíma a fascinuje na tejto činnosti odpovedal, že služba Bohu i ľuďom súčasne. Napriek tomu, že si sám uvedomuje svoje nedokonalosti v oblasti organovej hry, čo sa mnohých vedomostí a zručností týka, cíti, že ho táto služba v hudobnej podobe naplňa viac ako modlitba. Dotkol sa i finančnej otázky, kde skonštatoval, že organista by mal pri práci v cirkvi brať svoju úlohu najmä s ohľadom na vieru.²³

²³ Príloha č.1, Rozhovor s Milošom Š., 15.2.2017 Súkromné konzervatórium Dezidera Kardoša v Topolčanoch

4.2 Organista s odborným hudobným vzdelaním

Ďalším slovenským organistom, ktorý nám poskytol informácie o svojej práci je organista Juraj M. pôsobiaci taktiež v meste Topolčany, podobne ako vyššie spomínaný organista, ale v tomto prípade ide o organistu, ktorý vykonáva svoju činnosť nielen v oblasti cirkevnej organovej hudby, ale aj v rámci profesionálneho pôsobenia na konzervatóriu a základnej umeleckej školy v Topolčanoch v podobe pedagogickej činnosti.

Podobne ako predchádzajúci organista aj Juraj M. si obľúbil organovú hudbu počas pravidelného miništrovania, ktorému sa venoval od svojich deviatich rokov do približne dvadsiateho roku života. Ako sa sám vyjadril: „ *Počas miništrovania som si uvedomil, že ma veľmi oslovuje nielen božie slovo, ale aj liturgické spevy žalmy, ale najmä organová hudba.*“ Jeho vzorom bol najmä jeho predchodca, organista Peter Kozinka, ktorý bol absolventom učiteľského ústavu v Bánovciach nad Bebravou. Podľa vyjadrenia Juraja M. išlo o výborného hudobníka, ktorý nielen krásne hral na organe, ale aj výborne spieval a improvizoval. Okrem toho viedol cirkevný spevokol, ktorého členkou bola aj matka Juraja M. a vďaka ich spevu boli jednotlivé cirkevné sviatky obohatením pre mnohých ako i pre samotného Juraja M. Možno teda konštatovať, že všetky tieto faktory prispeli k jeho rozhodnutiu stať sa raz organistom. Keďže ako dieťa nemal žiadne hudobné vzdelanie a nepoznal noty, vo svojich štrnástich rokoch začal cvičiť na miestnej fare na harmónium ako samouk. Keď mal pätnásť rokov, začal navštevovať hodiny klavíra u dvoch učiteliek hudby a ako maturant na gymnáziu absolvoval druhý stupeň základnej umeleckej školy v Topolčanoch v hre na klavíry. V tom období začal zároveň hrať ako organista v kostole neďalekej dediny Bojná. Jeho odborné hudobné vzdelávanie neskôr pokračovalo ďalej absolvovaním hry na klavíri na Konzervatóriu v Bratislave u Mgr.art. Starostovej a hru na organe u doc. Szabóa. Po absolvovaní konzervatória nastúpil na Vysokú školu múzických umení v Bratislave, kde absolvoval hru na organe u doc. Imricha Szabóa.

Vďaka nadobudnutému odbornému hudobnému vzdelaniu, vykonáva nielen činnosť organistu v cirkevnej oblasti, ale od roku 1994 aj činnosť pedagóga organovej hudby na Konzervatóriu v Topolčanoch a taktiež pracuje ako pedagóg hry na klavír v základnej umeleckej škole v Topolčanoch, kde pôsobí už od roku 1982. Súčasťou jeho profesionálnej činnosti nie je iba teoretická a praktická príprava svojich žiakov v hre na hudobný nástroj, ale taktiež si svoju odbornosť

neustále zdokonaľuje aj pravidelnou účasťou na majstrovských kurzoch na Slovensku i v zahraničí, kde sa zúčastnil najmä kurzov v Nemecku – Sächsische Orgelakademie, Lichtenstein, Krumhörn, Niederlausitzer Orgelakademie, alebo kurzov v Českej republike – Plasy, Litoměřice, Olomouc, Kostelec nad Vltavou.

Súčasťou jeho profesionálnej činnosti je taktiež účasť na rôznych organových podujatiach na Slovensku napríklad Festival Kremnický hradný organ, Musica Sacra Nitra či Topolčianska hudobná jar. Obsah jeho práce tvorí i koncertná činnosť, ktorú realizuje na Slovensku, napríklad v Čadci, Nitre, Kremnici, Košiciach, Bratislave, ale i v zahraničí vo Francúzsku – Mazingarbe a Španielsku – Vinarós. Veľmi významná bola v jeho profesionálnej činnosti v roku 2002 spolupráca s ostrihomským zborom Monteverdi, s ktorým naštudoval Missu Brevis d-mol od Zoltána Kodályho pre zbor a organ. Spolupracuje aj so zborom Technik Akademik pod vedením Pavla Procházku.

V rámci pôsobenia v cirkevnej oblasti v súčasnosti pôsobí ako hlavný organista vo farnosti Nanebovzatia Panny Márie v Topolčanoch. Preto náplň jeho práce v tomto smere je veľmi pestrá a spočíva v organovej hre na bohoslužbách v pracovné dni a v nedele a počas sviatkov, Vianoc a Veľkej noci. Okrem toho hráva v chráme raz za mesiac aj na takzvaných fatimských sobotách, pobožnostiach ako je Krížová cesta počas pôstu, vyloženie Najsvätejšej Sviatosti Oltárnej vo štvrtok, rorátne sväté omše počas adventu. Súčasťou jeho činnosti sú aj svadobné obrady a pohreby, birmovky, prvé sväté prijímanie, kde hudobne tieto udalosti sprevádza. Okrem toho ako hlavný organista farnosti pôsobí aj ako umelecky vedúci a dirigent Chrámového zboru a orchestru kostola Nanebovzatia Panny Márie v Topolčanoch, ktorý pravidelne spieva počas vianočných sviatkov na bohoslužbách, počas Veľkej Noci, kde okrem piesní spievajú aj pašie a lamentácie a taktiež spievajú aj na rôznych cirkevných slávnostiach či svadobných obradoch. Jeho ďalšou náplňou práce je aranžovanie duchovných skladieb a piesní pre zbor a orchester.

Celkovo svoju činnosť ako organista či už v cirkevnej, alebo pedagogickej oblasti vykonáva od roku 1982 až po súčasnosť.

Ako sám povedal rozdiel, ktorý vidí vo svojej práci v porovnaní s minulosťou je to, že mu pribudli nové povinnosti v cirkevnej oblasti, no na druhej strane vidí ubúdanie záujmu o hudobnú činnosť zo strany verejnosti a nadväzne na to, nízky záujem aj o štúdium hudby zo strany mladšej generácie. Samotný postoj k organovej hudbe širokej slovenskej verejnosti rozdelil do dvoch kategórií. Do prvej kategórie zaradil ľudí, ktorí vedia oceniť snahu a umeleckú kvalitu, no

podotkol, že ide z jeho pohľadu iba o pár jedincov. Do druhej kategórie zase zaradil tých ľudí, ktorým je to v podstate jedno a ktorí majú podľa neho dokonca pocit, že organová hudba „zbytočne predlžuje bohoslužbu. „Celkovo tento pohľad verejnosti zhodnotil nasledovnou vetou: „ *Niekedy mám pocit z toho všetkého, že ponúkam to, čo nikto nechce a o čo nie je záujem a dopyt.*”

Na základe uvedeného zhodnotil, že organisti nie sú na Slovensku dostatočne docenení už len čo sa platovo týka, keďže mnohí organisti sa podieľajú nielen na cirkevnom živote, ale aj na občianskom, kedy sa cirkevné a štátne sviatky prelínajú ako je napríklad sviatok Cyrila a Metoda, Sviatok Sedembolestnej Panny Márie, Traja králi, Veľký piatok, Veľkonočný pondelok a podobne. Taktiež by sa funkcia organistu mala podľa Juraj M. legislatívne viac vyšpecifikovať a priznať mu štatút štátneho zamestnanca na úrovni učiteľa.

Napriek istým problémom, ktoré Juraj M. vidí v postavení organistu, táto práca je pre jeho život veľmi dôležitá a dáva mu zmysel, pretože ako sám povedal: „*Spájam v jedno všetko, čo mám v živote najradšej: lásku k Bohu, lásku k hudbe a lásku k ľuďom. Cez hudbu sa dostávam bližšie k Bohu a cez službu v chráme má môj život naplnenie a dodáva mi nádej a posilu do života.*” ²⁴

²⁴ Príloha č.2, Rozhovor s Jurajom M., 15.2.2017 Súkromné konzervatórium Dezidera Kardoša v Topoľčanoch

Záver

Na základe zistení o možnostiach pôsobenia slovenských organistov možno konštatovať v závere bakalárskej práce, že na Slovensku je najhlavnejším miestom činnosti pre organistov najmä cirkevná oblasť, kde hudobne sprevádzajú jednotlivé bohoslužby a udalosti náboženského charakteru predovšetkým v katolíckej a evanjelickej cirkvi. Uplatňujú sa tu rovnako ako profesionálne pripravení organisti, tak aj laickí organisti bez odborného hudobného vzdelania. Ako sa nám podarilo zistiť, motiváciou pre mnohých slovenských organistov pre venovanie sa organovej hre, bol hlavne vzor iného organistu, často ich predchodcu a jeho hry na organ, fascinovanie organovou hudbou, vplyv kňaza pôsobiaceho vo farnosti, odkiaľ daní organisti pochádzali či zmysel pre duchovný život samotného organistu spojený s láskou k Bohu. Inštitúcie, ktoré na Slovensku hudobne pripravujú budúcich organistov sú rozdelené na základné vzdelanie – základné umelecké školy, stredné a pomaturitné vzdelanie – konzervatóriá a na terciárne vzdelanie - vysoká škola. Samotné uplatnenie organistov je z nášho pohľadu na Slovensku nedostatočné, keďže ako sme už vyššie spomínali, ide o uplatnenie v cirkevnej oblasti s čím sa spája množstvo povinností, čo však často nekorešponduje s dostatočným či už finančným, ale i spoločenským ohodnotením organistu ako cirkevného hudobníka, vzhľadom k tomu, že osoba na tejto pozícii musí veľakrát aj na úkor vlastného voľného času vykonávať činnosti a prácu na zabezpečenie dôstojného priebehu cirkevných udalostí. Odborne vzdelaní organisti môžu vykonávať svoju prácu na Slovensku aj ako učitelia hudby v oblasti hre na organ či klavír čo je hlavnou náplňou ich profesionálnej práce v podobe pracovného pomeru, za čo majú svoj plat. No i v tomto smere sa v súčasnosti stretávajú slovenskí organisti s problémami ako je nedostatok žiakov, ktorým by mohli svoje hudobné znalosti odovzdávať, ich sociálne postavenie medzi pedagogickými zamestnancami či platové podmienky, ktoré sú však problematickou otázkou spojenou s učiteľstvom ako takým na Slovensku.

Vzhľadom na uvedené problémy sme dospeli k záveru, že v súčasnosti nie je funkcia organistu dostatočne ocenená v slovenskej spoločnosti, napriek tomu, že tu pôsobí veľa organistov – samoukov či profesionálov a náplň ich práce je veľmi bohatá. Dôkazom toho sú i naše praktické skúsenosti na slovenských organových koncertoch, kde býva veľmi málo záujemcov o organovú hudbu zo strany publika. Mnohé slovenské chrámy, či sály tak počas týchto typov koncertu zívajú

prázdnou. Okrem toho veľmi málo mladých ľudí má v súčasnosti záujem o štúdium v hre na organ čoho následkom je fakt, že mnohí slovenskí učitelia hry na organ nemajú už takmer žiadnych žiakov na tento hudobný nástroj a ich pracovný úväzok sa dopĺňa potom mnohými teoretickými predmetmi spojenými s výučbou hudby. Jednou z príčin tohto nízkeho záujmu je podľa nás skutočnosť, že na jednej strane v súčasnosti duchovný život akoby na Slovensku upadal a na druhej strane ide z nášho pohľadu o nedostatočné vedenie detí a mladých ľudí ku vzťahu k hudbe a rozvíjaniu ich hudobného talentu, ktorý by mohli využiť v hre na hudobný nástroj, čo by mohlo byť neskôr pre nich smerodajné pri objavení v sebe túžby venovať sa hudobnej činnosti ako svojej hlavnej profesii. Je však prirodzené, že motivácia k profesionálnej hudobnej činnosti nie je, keďže samotná profesia organistu na Slovensku nie je dostatočne vyšpecifikovaná a pre súčasnú mladú generáciu už takmer neznáma.

Napriek tomu, že organista je legislatívne uvedený v zozname profesií na Slovensku myslíme si, že by bolo do budúcnosti vhodné, keby štátni predstavitelia legislatívne upravili i platové podmienky organistov v cirkevnej sfére a zároveň by bolo vhodné z hľadiska spoločenskej pozície, priznať profesii organistu na Slovensku štatút štátneho zamestnanca a zároveň sa v slovenskej spoločnosti aj viac venovať tejto funkcii a jej činnosti, napríklad v podobe širšej propagácie organových koncertov v mnohých slovenských masmédiách.

Práca organistu bola potrebná nielen v minulosti, ale i v súčasnosti na rozvoj ľudského ducha a zmyslu pre krásu a harmóniu prostredníctvom hudby, preto si táto profesia zaslúži, aby sa jej v slovenskej spoločnosti venovala väčšia pozornosť a neustále sa skvalitňovalo postavenie organistov v spoločenskom živote na Slovensku.

Zoznam použitej literatúry

DZEMJANOVÁ, Emília. *Metodika hry na organe*. C-PRES Košice. 2010. 166 s. ISBN: 978-80-970294-2-5

GERGELYI, Otmar; WURM, Karol. *Historické organy na Slovensku* : OPUS Bratislava, 1982. 368 s.

KLINDA, Ferdinand. *Organ v kultúre dvoch tisícročí*. Bratislava: Hudobné centrum, 2000. 274s. ISBN: 80-88884-19-5.

KŠICA, Přemysl. *Postavení chrámového varhaníka v českých zemích*. Praha, 2012, 52 s. Diplomová práce. Hudební a taneční fakulta Akademie muzických umění v Praze. Vedoucí práce Odb.as. Josef Popelka.

Liturgický spevník I: základné pojmy liturgickej hudby, základné omšové spevy. Bratislava: Slovenská liturgická komisia, 1990. 184 s. ISBN 80-968115-5-X

NSP - Karta zamestnania. [online]. [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: http://www.sustavapovolani.sk/karta_zamestnania-495978-

Profil absolventa – Hudobná a tanečná fakulta. *Hudobná a tanečná fakulta – Vysoká škola múzických umení v Bratislave* [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: <http://htf.vsmu.sk/katedry-a-oddelenia/katedra-klavesovych-nastrojov-a-cirkevnej-hudby/profil-absolventa/>

ŠLECHTA, Milan. 1985. *Dějiny varhan a varhanní hudby v Evropě : určeno pro posluchače fakulty hudební AMU v Praze, JAMU v Brně a VŠMU v Bratislavě*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1985. 134 s.

Štátny vzdelávací program pre konzervatória [online]. [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: <http://www9.siov.sk/statny-vzdelavaci-program-pre-konzervatoria/28908s>

Štátny vzdelávací program pre základné umelecké školy [online]. [cit. 2017-02-23]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/data/att/7409.pdf>

Zákon 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní, Školský zákon. [online]. [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: <http://www.epi.sk/zz/2008-245>

Príloha č.1

Rozhovor s Milošom Š. – organista bez odborného hudobného vzdelania

Rozhovor sa uskutočnil v priestoroch Súkromného konzervatória Dezidera Kardoša v Topolčanoch dňa 15.2.2017.

1. Ako ste sa dostali k činnosti organistu?

Kňaz v neďalekých Kovarciach, Jozef Daniš, si všimol že spievam pri miništrovaní a spýtal sa má, či by som chcel hrať na organe, ponúkol mi, že má bude učiť. Mal som vtedy 12 rokov. Začal má učiť pred prázdninami v roku 1974 a v októbri som už hrával pri pobožnostiach. Učil má každý deň aj v nedeľu. On sám bol samouk a odovzdal mi čo vedel. Musím však povedať, že za pôsobenia v Kovarciach vychoval 5 organistov.

2. Aké je Vaše hudobné vzdelanie, alebo ste sa dostali k hre na organe ako samouk?

Hudobné vzdelanie nemám, trochu teórie som získal ako člen detskej dychovky. Neskôr som sa učil viac-menej sám. Potom som sa spoznal s mladým organistom vo Veľkých Ripňanoch, ktorý študoval hru na klavír a hrával podľa nôt. Ja som hrával viac podľa akordov, ale po stretnutí s ním som si povedal, že aj ja musím hrať podľa nôt a začal som sa učiť od začiatku. Niekedy sa aj dnes pristihnem, že tie akordy občas do hry vložím.

3. Čo Vás na tejto profesii najviac baví, fascinuje?

Fascinuje má to, že môžem slúžiť Bohu i ľuďom súčasne. Samozrejme k dokonalosti mi chýba väčšina potrebných znalostí a zručností, žiaľ to ja už nikdy nedosiahnem pri svojom veku a lenivosti a samozrejme má to napĺňa viac ako modlitba.

4. Ako dlho vykonávate túto činnosť?

Od októbra 1974 do dnes, t.j. 42,5 roka.

5. Čo je náplňou organistu vo Vašom pôsobisku?

Na predchádzajúcich pôsobiskách v Kovarciach, Chrabranoch a v Nitrianskej Strede to boli všetky činnosti: sv. omše, obrady, pobožnosti, pohreby, sobáše, spevokol. Na pôsobisku teraz v Topolčanoch pôsobím ako pomocný organista a mojou náplňou sú hlavne sv. omše a občas sobáše.

6. Vidíte nejaké zmeny, rozdiely spojené s činnosťou profesie organistu v súčasnosti oproti obdobiu, keď ste ako organista začínali?

Ja vnímam iba malé rozdiely. Vtedy, na začiatku môjho organovania, to bolo pre mňa jednoduchšie, necítil som veľkú zodpovednosť. Dnes to vnímam inak. Cítim veľkú zodpovednosť za môj výkon. Som sklamaný, ak urobím chybu. Dodnes dodržujem zásadu, ktorú som si prečítal v brožúrke vydanej myslím v olomouckej diecéze pred rokmi. " Ak si nemá čo povedať organista s kňazom pred sv. omšou je zle." Nevstúpim na chór bez zastávky v sakristii.

7. Aký je Váš názor na vnímanie organistov zo strany verejnosti na Slovensku?

Aj počas bývalého režimu, komunizmu, aj teraz cítim podporu veriacej verejnosti. Z mojich skúsenosti si myslím, že si pozíciu organistu vážia.

8. Malo by sa podľa Vás niečo zmeniť ohľadom pozície organistu na Slovensku?

Ak áno, čo by to malo byť?

Neviem na túto otázku rozumne odpovedať.

Ak si kňaz a organista rozumejú, a rešpektujú sa, nie je žiadny problém. Ak si nesadnú, čo zatiaľ nebol môj problém, je zle. Viem, že kňazi majú organ až na poslednom mieste vo výdajoch. Je to škoda. Páčilo sa mi, že nitrianska diecéza organizovala vždy v pôste stretnutie organistov za účasti pána biskupa. Zúčastnil som sa aj ja takéhoto stretnutia a potešilo ma ocenenie s medailou za dlhoročnú prácu v prospech cirkvi.

O peniazoch nebudem radšej rozprávať, pretože organista musí svoju úlohu brať aj s ohľadom na vieru - a to už nie je o peniazoch!

Príloha č.2

Rozhovor s Jurajom M. – organista s odborným hudobným vzdelaním

Rozhovor sa uskutočnil v priestoroch Súkromného konzervatória Dezidera Kardoša v Topolčanoch dňa 15.2.2017.

1. Ako ste sa dostali k činnosti organistu?

Od deviatich rokov som začal miništrovať (miništvoval som približne do 20 rokov). Počas miništrovania som si uvedomil (týždenne 7 omší), že ma veľmi oslovuje nielen božie slovo, ale aj liturgické spevy - žalmy, ale najmä organová hudba. Vďačím za to aj môjmu predchodcovi organistovi Petrovi Kozinkovi absolventovi učiteľského ústavu v Bánovciach nad Bebravou, ktorý bol nielen výborným spevákom, ale aj na organe slušne hral a improvizoval. Okrem toho viedol cirkevný spevokol (moja mama bola jeho členkou), ktorý vždy krásne hudobne obohatil sviatky ako : Vianoce, veľká noc, Topolčianska púť. Takže som sa tešil na sviatky, že budem opäť počuť krásne spevy a hru. Dá sa povedať, že tieto faktory z terajšieho môjho pohľadu prispeli už vtedy k tajnému prianiu stať sa organistom. Bol tu ale jeden problém aj keď som vedel pekne spievať, nepoznal som noty, nevedel som hrať a nemali sme nástroj. Preto som v 14-tich rokoch začal cvičiť na fare na harmóniu, ako samouk. V 15-tich som začal navštevovať hodiny klavíru u p. učiteľky Kmotorkovej, neskôr u p. učiteľky Alojzie Lysánskej. Ako maturant na gymnáziu som absolvoval II. stupeň ZUŠ v Topolčanoch. V tom čase som začal hrať v kostole Všetkých Svätých v obci Bojná.

2. Aké je Vaše hudobné vzdelanie, alebo ste sa dostali k hre na organe ako samouk?

- Konzervatórium Bratislava, odbor klavír u Mgr. Art. Brigity Starostovej
- Konzervatórium Bratislava, odbor organ doc. Imrich Sabó
- VŠMÚ Bratislava, odbor organ, doc. Imrich Sabó

3. Čo Vás na tejto profesii najviac baví, fascinuje?

Spájam v jedno všetko, čo mám v živote najradšej: lásku k Bohu , lásku k hudbe a lásku k ľuďom. Cez hudbu sa dostávam bližšie k Bohu a cez službu v chráme má môj život naplnenie a dodáva mi nádej a posilu do života.

4. Ako dlho vykonávate túto činnosť?

Od r. 1982 do dnešného dňa.

5. Čo je náplňou organistu vo Vašom pôsobisku?

Hranie denne na 2 sv. omšiach, v nedele a sviatky 4 sv. omše, v advente roráty, v pôste križové cesty, Veľká noc, Veľkonočná vigília , raz za rok birmovka, sviatok Božieho tela, topolčianska púť, svadobné obrady a pohreby, raz za mesiac Fatimská sobota, každý štvrtok vyloženie Najsvätejšej Sviatosti oltárnej. Okrem toho aranžujem hudbu a vediem Chrámový zbor a orchester Kostola

Nanebovzatia Panny Márie v Topolčanoch, s čím súvisia aj pravidelné piatkové skúšky.

6. Vidíte nejaké zmeny, rozdiely spojené s činnosťou profesie organistu v súčasnosti oproti obdobiu, keď ste ako organista začínali?

Určite pribudli nové povinnosti a slávnosti: fatimské soboty, spievajú sa žalmy na večernej omši a v nedele a sviatky, Každý štvrtok vyloženie Najsvätejšej Sviatosti oltárnej.

7. Aký je Váš názor na vnímanie organistov zo strany verejnosti na Slovensku?

Niekedy mám dojem z reakcií ľudí dvojité: ľudia, ktorí vedia oceniť snahu a umeleckú kvalitu (pár jedincov) a ľudia, ktorým je to v podstate jedno, ba niekedy sa ohradzujú, vraj zdržujeme, chcú si to čím skôr odbiť. Týchto je veľká väčšina. Niekedy mám pocit z toho všetkého, že ponúkam to čo nikto nechce a o čo nie je záujem a dopyt.

8. Malo by sa podľa Vás niečo zmeniť ohľadom pozície organistu na Slovensku?

Ak áno, čo by to malo byť?

Organisti sú vo všeobecnosti nedocenení. Vlády by mali v parlamentoch odsúhlasiť platy, pretože organisti sa aktívne podieľajú nielen na cirkevnom živote, ale aj na občianskom: svadby, pohreby, krsty, hody, púť a mnohé cirkevné sviatky sa prelínajú so štátnymi Sedembolestná Panna Mária, sv. Cyril a Metod, Traja králi, Veľký piatok, Veľkonočný pondelok. Určite by sa mal legislatívne priznať štatút organistu ako štátneho zamestnanca na úrovni učiteľa.